

Naarden-Vesting vanaf het ijs gezien

A. Aptroot, C.M. van Herk & L. Spier

The fortifications of Naarden-Vesting provide some of the best habitats for saxicolous lichens in the Netherlands. Most of the suitable walls are perpendicular, bordering on deep water. The frost period in December 1995 provided a good opportunity to visit areas which could not be reached during a previous excursion (see Buxbaumia 35: 48-57, 1994). No less than two species, viz. *Leptogium turgidum* (which was growing side by side with *L. schraderi* without transitions) and *Verrucaria caerulea*, were found here for the first time in the Netherlands. It is also nearly the only known locality in the Netherlands of *Collema fuscovirens* (which is still abundantly present) and of *Mycobilimbia lobulata* (which could not be found recently).

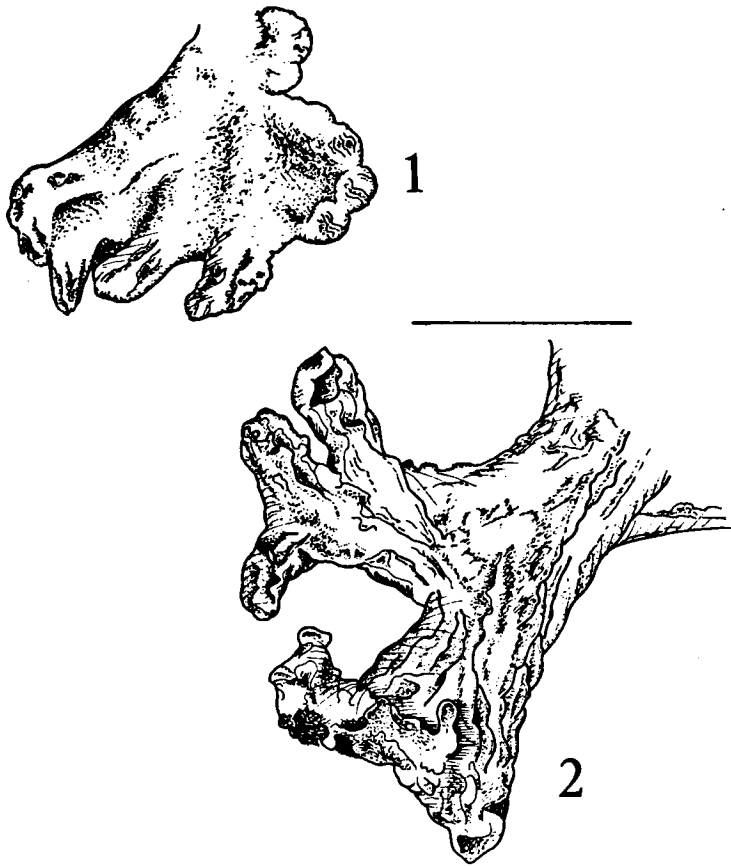
De forten van Naarden-Vesting vormen een belangrijke vindplaats voor steenbewonende korstmossen in Nederland. De plaats staat al bekend als één van de twee vindplaatsen in Nederland van *Collema fuscovirens*, die er veel voorkomt en waarvan het een raadsel is waarom de soort verder nergens gevonden is, en de enige vindplaats van *Mycobilimbia (Toninia) lobulata*, die er recent niet meer gevonden is. Tijdens de voorjaarsexcursie 1994 hebben we de forten uitgebreid bezocht (zie Buxbaumia 35: 48-57), maar veel veelbelovende muren waren onbereikbaar omdat ze verticaal aan diep water grenzen of zelfs eilanden omringen. Vandaar dat we afspraken tijdens de eerstvolgende strenge vorstperiode de forten nogmaals te bezoeken. Half december 1995 hebben we het ijs ter plaatse geprobeerd, maar tevergeefs: het water is diep en blijft lang warm, wat natuurlijk ook de bedoeling is van een dergelijk verdedigingswerk. Op 30 december 1995 was het dan zover: het ijs was te vertrouwen, ook al was er verder praktisch niemand op. Onze moeite werd beloond: we vonden 16 soorten die we nog niet eerder op de forten hadden gevonden, waaronder zeldzame soorten als *Clauzadea monticola* en *Opegrapha mougeotii*, die allebei maar van een paar vindplaatsen in

Nederland bekend zijn. Opvallend was het veelvulige voorkomen van *Agonimia tristricula*, die in het binnenland zeldzaam is. Twee verwante soorten *Leptogium* waren nogal algemeen: *L. schraderi*, die wel meer op muren gevonden word en *L. turgidum*, die hiervan verschilt door de bredere, meer vertakte lobben, de kussenvormige exemplaren en de aanwezigheid van grote hoeveelheden apothecia en isidia. Voor deze soort is het de eerste vondst in Nederland. Ook tussen de *Verrucaria*'s zat nog een nieuwe soort voor Nederland: *V. caerulea*, een mooi blauwig exemplaar met opvallend smalle sporen. Ook op 4 en 6 januari 1996 brachten we nog een bezoek, om de inventarisatie te completeren.

Legenda bij de soortenlijst

Lichenen Naarden-Vesting, gem. Naarden, leg. A. Aptroot, C.M. van Herk, A. van Iperen & L. Spier, 30-12-1995, 4-1-1996 en 6-1-1996. A: in herbarium Aptroot; H: in herbarium Van Herk; S: in herbarium Spier. 1: blok 25-58-24, coord. 139/478. 2: blok 26-51-21, coord. 140/478.

Alleen aanvullingen op: C. van Herk & A. Aptroot. 1994. Korstmossen in het Gooi en Eemland. Buxbaumia 35: 48-57

Figuur 1

1 = *Leptogium turgidum*, 2 = *Leptogium schraderi*, allebei naar materiaal van Naarden. De maatstreek is slechts 1 mm lang. De volgende verschillen zijn te zien: De lobben van *L. turgidum* zijn smaller, de vertakking is handvormig (bij *L. schraderi* meer dichotoom), de rimpels zijn veel fijner en zijn alleen aanwezig op de uiteinden van de lobben, het hele thallus is dunner en alle vormen zijn meer afgerond (in *L. schraderi* hoekig). Tekening Mariëtte Aptroot.

Explanation of the plate: 1 = *Leptogium turgidum*, 2 = *Leptogium schraderi*, both after material from Naarden. The bar is only 1 mm long. The following differences are apparent: The lobes of *L. turgidum* are less wide, the branching is dactyliform (more dichotomous in *L. schraderi*), the wrinkles are finer and only present on the lobe tips, the whole thallus is thinner and all shapes are more rounded (more angular in *L. schraderi*). Drawing Mariëtte Aptroot.

Soortenlijst

<i>Agonimia tristicula</i>	1, 2AHS
<i>Caloplaca ruderum</i>	1, 2AH
<i>Catillaria lenticularis</i>	1S
<i>Cladonia pyxidata</i>	1A
<i>Clauzadea monticola</i>	2AHS
<i>Collema tenax</i>	2HS
<i>Diplotomma ambiguum</i>	1, 2AHS
<i>Lecanora horiza</i>	2S
<i>Leptoloma vouauxii</i>	1, 2AHS
<i>Leptogium schraderi</i>	1, 2AS
<i>L. turgidum</i> (Ach.) Crombie	1, 2AH
<i>Muellerella pygmaea</i> (parasiet)	2A

<i>Mycobilimbia sabuletorum</i>	1A, 2HS
<i>Opegrapha mougeotii</i>	2AHS
<i>O. saxatilis</i>	1, 2AHS
<i>Physconia grisea</i>	2
<i>Placynthium nigrum</i>	1S
<i>Protoblastenia rupestris</i>	1, 2AS
<i>Rinodina teichophila</i>	1S
<i>Toninia aromatica</i>	2AHS
<i>Verrucaria caerulea</i> DC.	2A
<i>V. maculiformis</i>	1, 2AH
<i>V. viridula</i>	1H